

все має не територіальний, а духовний вимір. Гуртова матеріальна та духовна праця ментально різних людей, налагодження стосунків між ними, порозуміння і бажання відновлювати втрачені зв'язки дасть поштовх до розбудови спільної культури українців.

Багато відмінного між оточенням, де переселенці жили раніше, і тим, у якому вони опинилися внаслідок вимушеної міграції, але є і асоціації, здатні поєднати ці регіони. Кардинальні відмінності полягають у кліматі, екології, характері житлової забудови. А точки дотику можна знайти між наслідками антропогенного тиску на природу та самою природою: абрис штучних насипів з порожніх порід схожі на силуети Карпатських гір, зроблені людиною фонтанами Донеччини подібні на творіння природи – водоспади Карпатського краю, а висаджені у столиці Донбасу понад 30 тисяч куців троянд можна порівняти з дикими виткими трояндами західного регіону.

В запроєктованому житловому комплексі створено комфортні умови для повноцінного життя внутрішньо переміщених осіб у новому для них оточенні, встановлено глибинні зв'язки між новим і покинутим житловим середовищем, організовано високотехнологічне архітектурне середовище дружнє по відношенню до природи. З іншого боку, кожна складова житлового комплексу для переселенців не вступає у протиріччя з потребами місцевих жителів. Більше того, створено умови для об'єднання їх зусиль, яке обіцяє обопільну вигоду, адже вирішення проблем одних людей, допоможе поліпшити життя інших. Досягнення симбіозу між існуючим та новим населенням ґрунтується на розуміння, чим і де саме можуть бути корисні ці люди один одному. Саме цю проблему ми і намагалися вирішити у магістерській роботі.

Список використаних джерел

1. Скільки вимушених переселенців живе в різних областях України? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2017/06/20/infografika>.
2. Модульные городки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/regions/dnepr/modulnye-gorodki>.

*Орленко Микола Іванович, доктор архітектури, проф. КНУБА,
почесний президент корпорації “Укрреставрація”*

ЗНАЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-РЕСТАВРАТОРІВ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ НЕРУХОМОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Виховання національного світогляду і розбудова міцної незалежної держави передбачають дбайливе ставлення суспільства до своєї історико-

культурної спадщини. Досвід розвинених країн свідчить про те, що там приділяється особлива увага збереженню пам'яток архітектури і мистецтва.

Таким чином, архітектурна спадщина є однією з невід'ємних складових державної політики. На жаль, сьогодні в пам'яткоохоронній і реставраційній галузях накопичилось багато проблем, які потребують свого вирішення, і одна з цих проблем пов'язана з відсутністю планової програми підготовки фахівців-реставраторів, що призводить до появи непрофесійних реставрацій і ремонтів, спотворення пам'яток архітектури, історичних об'єктів.

Наука реставрації є складною за змістом, оскільки у сфері своєї практичної діяльності вона синтезує знання багатьох наукових дисциплін [1]. Вона, по суті, є міждисциплінарною і охоплює, окрім архітектури та будівництва, такі наукові дисципліни як археологія, історія, культурологія, мистецтвознавство, фізика, хімія, матеріалознавство, естетика і як інші сучасні науки спеціалізується не на накопиченнях наукових знань, а на проблемах.

Задачі, які вирішуються українськими реставраторами в сучасних умовах, набагато складніші, тим більше, що зараз накопичений великий пласт спеціальної реставраційної інформації щодо причин аварійності будівель і методів її ліквідації, реставраційні методики весь час удосконалюються і поповнюються новими технологіями.

Важлива проблема, яка пов'язана з реставрацією пам'яток, – це автентичність і максимальне дотримання засад консервації, тобто мінімального втручання в першооснову пам'ятки.

Методи дослідження реставрації об'єктів архітектури багато в чому співпадають з загальнонауковими методами. Вибір методів визначається комплексом процедур та задачами дослідження.

Фахова підготовка повинна розпочинатись з рівня середніх навчальних закладів, наступний рівень – це підготовка фахівців в вищих навчальних закладах різного рівня акредитації. Слід зазначити, що, приміром, підготовка архітекторів за спеціалізацією “Реставрація” на останніх курсах повинна відрізнитись від інших спеціалізацій шляхом введення реставраційних дисциплін, отримання практичних навичок при обстеженні об'єктів та стажування в реставраційних майстернях. Професійне зростання молодих спеціалістів згодом продовжується в науково-реставраційних, проектних, експериментальних та виробничих майстернях.

У зв'язку з тим, що за останнє десятиліття значна частина кваліфікованих реставраторів з різних причин припинила свою виробничу діяльність, відбулась зміна поколінь, виникла проблема з нестачею фахівців, здатних виконувати увесь комплекс робіт, що пов'язані з

різними видами реставрації пам'яток архітектури. На сьогоднішній день в державі майже немає атестованих фахівців-реставраторів з окремих видів робіт (штучний мармур, позолотні роботи).

Для вирішення питань підготовки кваліфікованих реставраторів, безпосередніх виконавців консерваційних робіт на об'єктах необхідно, виходячи із специфіки об'єктів реставрації, визначити перелік найбільш складних, навіть унікальних, видів робіт і тих, що є найбільш масовими. Це можливо визначити шляхом аналізу усієї сукупності пам'яток, тих, що містяться у реєстрі, і крім того, тих, що прогнозовано можуть увійти у перелік об'єктів нерухомої культурної спадщини України протягом найближчих десятиліть.

Сьогодні нагальною потребою стала планомірна підготовка науковців і інженерів та архітекторів-реставраторів, які могли б оволодіти поширеними в світі і в Україні сучасними ефективними методами ремонтно-реставраційних робіт і на основі цього досвіду здійснювати відповідно до реставраційних вимог відновлення пам'яток архітектури, які представляють різні історичні періоди і мають різне функціональне призначення.

Така підготовка фахівців - реставраторів робочих професій повинна проводитись на базі науково-реставраційних, проектних, експериментальних та виробничих майстерень, а також у мережі спеціальних вищих і середніх навчальних закладів, виходячи з обсягів підготовки архітекторів та інженерів-реставраторів – 1 тис. фахівців і фахівців робочих професій – 2 – 2,5 тис.

Якщо говорити про планову підготовку науковців-реставраторів, то наукові дослідження повинні охоплювати кілька напрямів, таких як розроблення структури інформаційного забезпечення реставраційної діяльності, системи моніторингу технічного стану пам'яток архітектури; створення і введення експертних систем у сфері реставрації – системи діагностики об'єктів охорони, інтерпретації даних, вибору оптимальних рішень проблем, вибору технологічних рішень, з оцінкою можливих наслідків реалізації технічних рішень, що приймаються, удосконалення науково-методичного забезпечення підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації архітектурних та інженерно-технічних кадрів у сфері реставрації.

Враховуючи складний спектр задач, які стоять перед реставраційною галуззю сьогодні, потрібно:

- створення структури інформаційного забезпечення реставраційної діяльності ;
- створення бази знань у сфері реставрації;
- вибір і адаптація системи управління базами даних (знань) (СУБД);
- підготовка кадрів-реставраторів;

- розроблення проекту експертної системи (експертних систем);
- експериментальне впровадження та передача у виробничу експлуатацію експертної системи.

Відсутність сформованих процедур прийняття рішень в галузі реставрації пам'яток архітектури, структурованої бази знань: логічного виведення і введення інформації, щодо накопичених фактів і правил, при недостатній у співставленні з об'ємами проектно-дослідницьких робіт у сфері відновлення об'єктів нерухомої культурної спадщини кількості фахівців-експертів свідчить про актуальність ставити питання про створення експертної системи (ЕС) з реставраційно-відновлювальних робіт.

Реставраційна діяльність являє собою інтегровану систему правового, інформаційно-аналітичного, науково-технічного, інженерно-технологічного, матеріально-фінансового та кадрового забезпечення процесів збереження та відтворення нерухомих об'єктів культурної спадщини. Наукове обґрунтування перспектив розвитку реставраційної галузі в Україні повинно проводитись з урахуванням моніторингу змін в Державному пам'яткоохоронному реєстрі (кадастрі) і відповідно потреб пам'яткоохоронної діяльності, в тому числі і розрахунок чисельності кадрів.

Аналізуючи основні показники роботи реставраторів за роки незалежності України ми бачимо значне збільшення обсягів робіт з 2000 р. по 2009 р.:

- по науково-проектній діяльності власними силами в 15 раз в грн. і в 2 рази в доларовому еквіваленті;
- по підрядній діяльності генеральний підряд в 14,4 рази в грн., в доларовому еквіваленті 3,4 рази, а власними силами 7,9 рази в грн. і 2,7 рази в доларовому еквіваленті.

Сьогодні спостерігається значне зниження науково-проектних і підрядних ремонтно-реставраційних робіт, що становить 15-20 % від попередніх показників.

Висновки. Проблема полягає в тому, що досі теоретично не обґрунтовано та юридично не зафіксовано поняття реставраційної діяльності у сфері охорони нерухомих об'єктів культурної спадщини, не було розроблено наукового обґрунтування перспектив розвитку реставраційної галузі в Україні, відповідно до динаміки змін реальних потреб пам'яткоохоронної діяльності [4].

Розробка перспективного плану проведення науково-проектних підрядних ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури і містобудування, розвиток реставраційних організацій і їх виробничих баз має мету визначення направленості ремонтно-реставраційних робіт, їх характеру, складу, обсягів, фінансових (в тому числі по джерелах),

матеріально-технічних і людських ресурсів, включаючи підготовку кадрів. Фактично необхідно робити зведений баланс в державі в галузі реставрації (щорічний або згідно перспективного плану). Перспективний план повинен дати змогу органам охорони пам'яток в державі і регіонах можливість наукового прогнозування і правильного розподілу коштів на реставрацію пам'яток, в першу чергу ліквідацію їх аварійного і незадовільного технічного стану.

Експертні системи у сфері реставраційної діяльності мають певні специфічні властивості, що витікають із особливості предметної області. Доцільно розробити експертні системи в галузі підготовки і перепідготовки фахівців-робітників різних спеціальностей, інженерів, архітекторів, науковців, митців, де вони мають підказувати правильні рішення проблем [3,5].

Для інформаційно-методичного забезпечення реставраційної діяльності мають бути розроблені принаймні чотири групи експертних систем:

- “спостереження” – “моніторинг” пам'яток архітектури;
- “діагностика” – встановлення причинно-наслідкових зв'язків, прогнозування наслідків виявлених ушкоджень, рекомендації по ліквідації наслідків;
- “проекування” об'єктів реставрації по окремих компонентах і елементах будівель та узгодження прийнятих рішень;
- “планування” – виконання ремонтно-реставраційних робіт.

Список використаних джерел

1. Державні будівельні норми України. Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини ДБН В.3.2-1-2004. Держбуд України: Київ, 2005. 121 с.
2. ДК 018-2000: Державний класифікатор будівель і споруд (чинний від 01.01.2001). Мега-Нау. К.,1996-2009. Режим доступу: http://zkon.nau.ua/doc/code=va_507565-00
3. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем. Киев, Будівельник, 1991. 193 с.
4. Дьомін М., Дьоміна В., Дмитрієв Л. Загальні принципи документування пам'яток архітектури та містобудування в Україні. *Теорія та історія архітектури*. Київ, 1995. С.129-149.
5. Дьомін М.М., Сингаївська О.І. Містобудівні інформаційні системи. Містобудівний кадастр. Первинні елементи містобудівних об'єктів. Київ, 2015. 216 с.